

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 9 juni 2011

Mål nr

T 1941-10

KLAGANDE

Folksam ömsesidig sakförsäkring, 502006-1619

106 60 Stockholm

Ombud: Försäkringsjurist ES

MOTPART

Mariestads kommun

542 86 Mariestad

Ombud: Stadsjurist RS

SAKEN

Trafikskadeersättning

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Svea hovrätts dom 2010-03-25 i mål FT 8168-09

DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Folksam ömsesidig sakförsäkring har yrkat att Högsta domstolen ska lämna Mariestads kommuns talan utan bifall samt befria bolaget från skyldigheten att ersätta kommunens rättegångskostnad vid tingsrätten.

Mariestads kommun har bestritt ändring.

DOMSKÄL

1. Ett vägmärke på Stockholmsvägen i Mariestads kommun skadades den 26 augusti 2008 efter att ha blivit påkört av en personbil. Personbilen var trafikförsäkrad hos Folksam.
2. I målet har Mariestads kommun yrkat att Folksam ska utge trafikskadeersättning avseende kostnaderna för att åtgärda skadan. Yrkat belopp, 1 031 kr, avser material till nytt vägmärke, arbetskostnader m.m.
3. Det är ostridigt att Mariestads kommun har lidit en sakskada i följd av trafik. Folksam har vitsordat det yrkade beloppet.
4. Vägmärket var uppställt inom tätbebyggt område med detaljplan. Marie-

stads kommun ansvarar som huvudman för allmänna platser inom området för underhållet av bl.a. gator (6 kap. 26 och 30 §§ plan- och bygglagen, 1987:10, numera 4 kap. 7 § och 6 kap. 21 § plan- och bygglagen, 2010:900). I 8 kap. 5 § vägmärkesförordningen (2007:90) jämförd med 1 kap. 6 § samma förordning föreskrivs att kommun ska betala kostnaderna för att tillverka, sätta upp, underhålla och ta bort vägmärken på väg inom tätbebyggt område.

5. En huvudtanke bakom trafikskadelagen (1975:1410) med det särskilda systemet för ersättning av uppkomna trafikskador är att de ekonomiska följderna i väsentlig utsträckning slutligt ska bäras av fordonsägarna (se prop. 1975/76:15 s. 82 ff. och NJA 1988 s. 396). Av 8 § trafikskadelagen framgår att trafikskadeersättning utgår för person- eller sakskada som uppkommer i följd av trafik här i landet med motordrivet fordon. För annan sakskada än skada på det motordrivna fordonet i trafik eller egendom som befordras med sådant fordon utgår enligt 11 § trafikskadeersättning från trafikförsäkringen för fordonet. Någon begränsning i rätten till ersättning för vissa skadelidande framgår inte av lagen.

6. Frågan är om den uppkomna sakskadan är ersättningsgill enligt trafikskadelagen eller om rätten till trafikskadeersättning, som Folksam har gjort gällande, är utesluten på den grunden att kommunen hade en skyldighet att åtgärda skadan.

7. Högsta domstolen fann i rättsfallet NJA 1950 s. 610 att staten inte hade rätt till ersättning för skada i form av ersättning för släckningsarbete efter en brand. Skälet härtill var att statens och kommunernas skyldighet att ansvara för brandsläckning var av sådan natur att kostnaden för dess fullgörande inte utan stöd i lag kunde återkrävas av den som vållat branden. I rättsfallet

NJA 2001 s. 627 ansågs, med hänvisning till 1950 års avgörande, merkostnader som direkt kunde hänföras till och som orsakats av falskt larm, däribland utbetalad övertidsersättning till polispersonal och utlägg till polisens bombskyddsgrupp, inte vara ersättningsgilla utan särskilt lagstöd eftersom kostnaderna avsåg åtgärder som en myndighet är skyldig att utföra. Båda avgörandena avsåg sålunda grundläggande samhällseliga skyddsinsättningar där det allmänna har en skyldighet att tillhandahålla service till skydd för samhället och dess medlemmar och där det därför bedömdes lämpligt att låta det allmänna slutligt bära den kostnaden.

8. I rättsfallet NJA 2004 s. 566 uttalades att Högsta domstolen genom nysnämnda avgöranden som en allmän princip slagit fast att kostnader för åtgärder som myndigheter är skyldiga att utföra får anses vara av sådan natur att de inte är skadeståndsgrundande utan särskilt lagstöd och att motivet för principen fick uppfattas vara att kostnader för vissa åtgärder inom ramen för offentligt finansierade skyddsinsättningar normalt ska bäras av det allmänna (se även NJA 2008 s. 100). I rättsfallet, som till skillnad från tidigare avgöranden avsåg trafikskadeersättning, hade drivmedel läckt ut på vägbanan. Vägverket var enligt 26 § väglagen (1971:948) skyldigt att utföra sanerings- och avstängningsarbete. Åtgärderna var nödvändiga av trafiksäkerhets- och miljöskäl. En väghållares skyldigheter att vidta åtgärderna ansågs vara av sådan natur att någon rätt till skadestånd för arbetskostnaderna inte kunde anses föreligga. I aktuellt hänseende ansågs det inte finnas anledning att göra skillnad beroende på om det allmännas anspråk avsåg skadestånd eller trafikskadeersättning, varför Vägverket inte befanns berättigat till trafikskadeersättning. På motsvarande sätt som i 1950 och 2001 års avgöranden bedömdes det allmänna ha en skyldighet att vidta skyddsåtgärder och därför vara den som skulle bära det slutliga kostnadsansvaret i stället för att detta skulle

övervältras på fordonsägarna.

9. Av avgörandena följer att kostnader som det allmänna har för vissa åtgärder inom ramen för offentligt finansierade samhällliga skyddsinrättningar normalt ska bäras av det allmänna. Det är inom denna ram, när fråga alltså är om skyddsåtgärder, som det ansetts vara en princip att det allmännas kostnader inte är ersättningsgrundande utan särskilt lagstöd när det förelegat en skyldighet för det allmänna att utföra de åtgärder som medfört kostnader.

10. Väghållarens rätt till ersättning bör mot bakgrund av det anförda anses begränsad när väghållaren vidtagit sådana skyddsåtgärder som principiellt åligger väghållaren och som syftar till att mildra de direkta följderna av en trafikolycka eller till att förhindra nya olyckor på grund av den riskökning som trafikolyckan inneburit. Det kan till exempel vara fråga om att sanera vägbanan från drivmedel (jfr 2004 års avgörande), röja en trafikolycksplats från sådant som kan orsaka skada vid påkörning, stänga av en väg eller leda om trafiken eller placera ut tillfälliga vägmärken.

11. En väghållares kostnader för att reparera eller ersätta skadad egendom som inte har uppkommit som en direkt följd av skyddsåtgärder som det allmänna varit skyldig att vidta bör dock normalt anses utgöra en sakskada som är ersättningsgill enligt vad som anges i 11 § trafikskadelagen. Väghållaren bör därför i allmänhet vara berättigad till ersättning för kostnader för exempelvis reparation av skadad eller förstörd vägport, vägmärke, vajerräcke, lyktstolpe, trafikljusanläggning, vägbana, refug, bro eller annan anordning som stadigvarande behövs för vägens bestånd, drift eller brukande (jfr Erland Strömbäck m.fl., Trafikskadelagen. Ersättning vid trafikskada, 7 uppl. 2009, s. 40 ff.).

12. Det finns beträffande vad som sagts i punkterna 10 och 11 inte anledning att göra skillnad på om väghållarens skyldigheter följer av väglagen eller plan- och bygglagen.

13. I förevarande fall har Mariestads kommun haft kostnader för att ersätta det skadade vägmärket med ett nytt. Kommunens åtgärd kan inte anses avse en sådan skyddsåtgärd som principiellt åligger väghållaren, oavsett vilket syfte eller funktion det enskilda vägmärket haft. Kommunen bör därför anses berättigad till trafikskadeersättning för den sakskada som uppkommit. Om beloppets storlek råder inte tvist. Hovrättens domslut ska följaktligen fastställas.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Marianne Lundius, Leif Thorsson,
Gudmund Toijer, Lena Moore och Johnny Herre (referent)
Föredragande justitiesekreterare: Olof Wetterqvist